

Коли людині здається, що все йде шкереберть,
у її життя намагається ввійти щось чудове

Далай-лама

ПРАВО ПОЗИВАЧА ЗВЕРНУТИСЯ ІЗ ЗАЯВОЮ ПРО НАПРАВЛЕННЯ СПРАВИ ЗА ВСТАНОВЛЕНОЮ ЮРИСДИКЦІЄЮ

Альона Касьян

У статті 19 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) наведений перелік справ, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів, а також тих, на які не поширюється. На перший погляд, зазначений перелік є чітким і зрозумілим і не може викликати жодних непорозумінь під час вирішення питання про те, до якого саме суду необхідно звернутися позивачу для захисту його прав. Водночас на практиці навіть професійні та досвідчені юристи продовжують стикатися з проблемами під час вирішення пи-

тання юрисдикції, зокрема в частині розмежування компетенцій адміністративних, господарських і цивільних судів.

До недавнього часу, поки «знаходився» суд, до юрисдикції якого належить вирішення конкретної справи, позивач міг роками намагатися вирішити спір, подаючи один і той же позов до судів різних юрисдикцій. Не дивною були ситуації, коли провадження у справі з підстав того, що її не належить розглядати за правилами певного судочинства, закривав

уже суд касаційної інстанції як адміністративний, так і господарський чи цивільний (іноді всі по черзі). Тоді, після тривалого судового провадження, позивач був вимушений починати захист своїх прав спочатку, витративши купу сил і коштів, загубивши дорогоцінний час.

08 лютого 2020 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» № 460-ІХ від 15 січня 2020 року. Він вніс низку змін до процесуальних кодексів, серед яких зміни до статей 239, 319, 354 КАС України.

Метою прийняття зазначених змін було поліпшення доступу до правосуддя, забезпечення права громадян на своєчасне та справедливе судові рішення, сприяння дотриманню основних принципів права, зокрема принципу правової визначеності.

Відтепер, відповідно до вимог статей 239, 319, 354 КАС України, суд апеляційної або касаційної інстанції в разі закриття провадження у справі з посиланням на те, що її не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, повинен вказати на наявність у позивача

права звернутися до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією. Окрім цього, роз'яснити йому, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд справи.

Наголошуємо, що це правило не стосується випадків закриття провадження у справі судом першої інстанції.

Отже, наразі не потрібно звертатися до судів усіх юрисдикцій по черзі, якщо позивач через специфічність деяких спорів (земельні, трудові або такі, що сто-

ня кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства, або коли суд касаційної інстанції передає справу частково на новий розгляд чи для продовження розгляду.

Вказане нівелює можливість пропуску позивачем строку звернення до суду через помилкове визначення юрисдикції такого спору, зміну судової практики щодо юрисдикції розгляду справ тощо. Та відповідно сприятиме більш швидкому й ефективному захисту порушених прав позивача.

Слід мати на увазі, що подання такої заяви можливе протягом **10 днів** з дня, коли позивач отримав відповідну постанову.

НАГОЛОШУЄМО, ЩО ЦЕ ПРАВИЛО НЕ СТОСУЄТЬСЯ ВИПАДКІВ ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ СУДОМ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

суються оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів чи виконавців тощо) не може правильно визначитися із юрисдикцією спору.

Суд апеляційної чи касаційної інстанції, який дійшов висновку, що справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, **за заявою позивача в порядку письмового провадження постановляє ухвалу про передачу справи** до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи. **Крім випадків об'єднання в одне проваджен-**

Заява **подається до суду, який ухвалив постанову** про закриття провадження у справі. У разі наявності підстав для підсудності справи за вибором позивача **в його заяві має бути зазначено лише один суд**, до підсудності якого належить вирішення спору. Звертаємо увагу також на те, що позивач може звернутися до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією незалежно від того, чи роз'яснив суд про наявність у нього такого права.

ЗА ТРИ ДНІ ДО

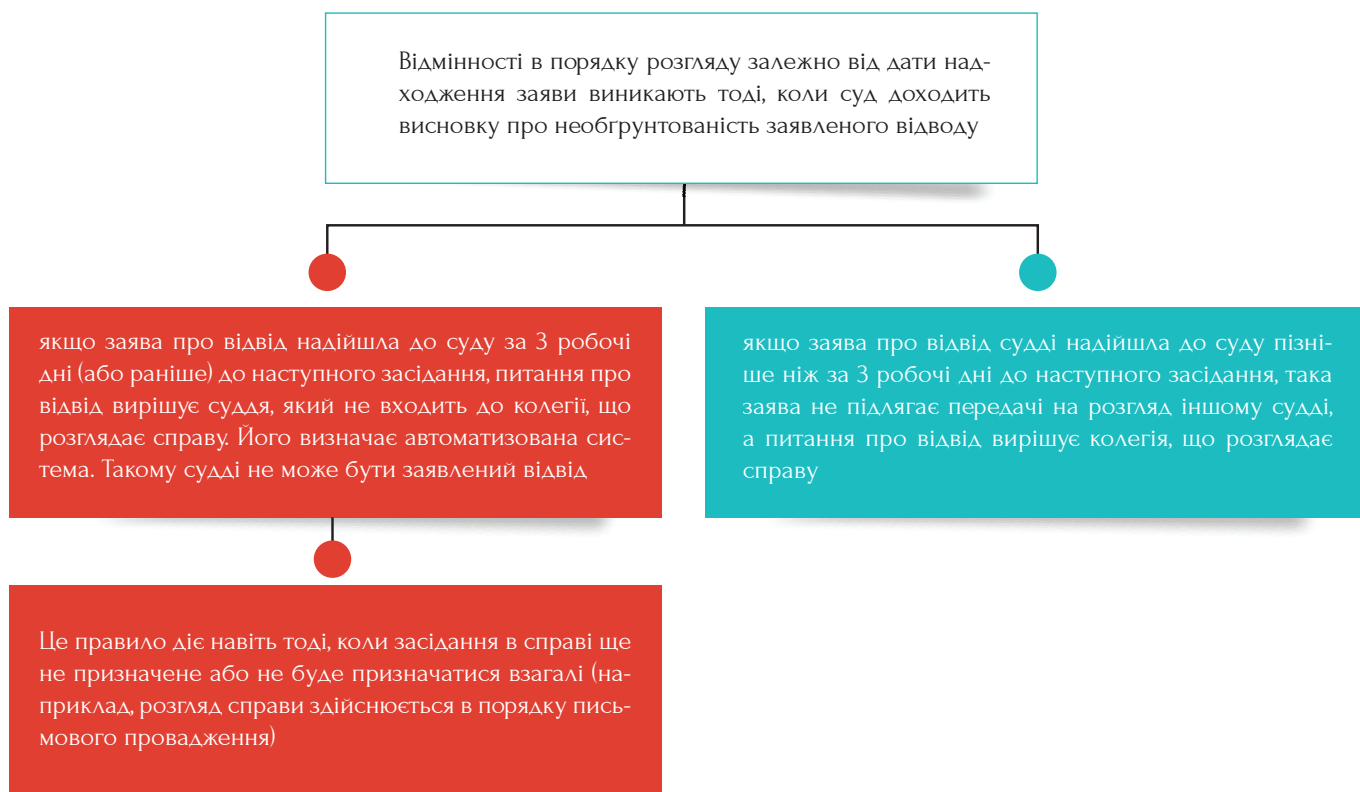
АБО ОСОБЛИВОСТІ
РОЗГЛЯДУ ЗАЯВИ ПРО
ВІДВІД СУДДІ

Марія Доник

Порядок вирішення
заяви про відвід судді може
відрізнитися залежно від дати
надходження до суду такої заяви.

Є правила, спільні для розгляду всіх заяв:

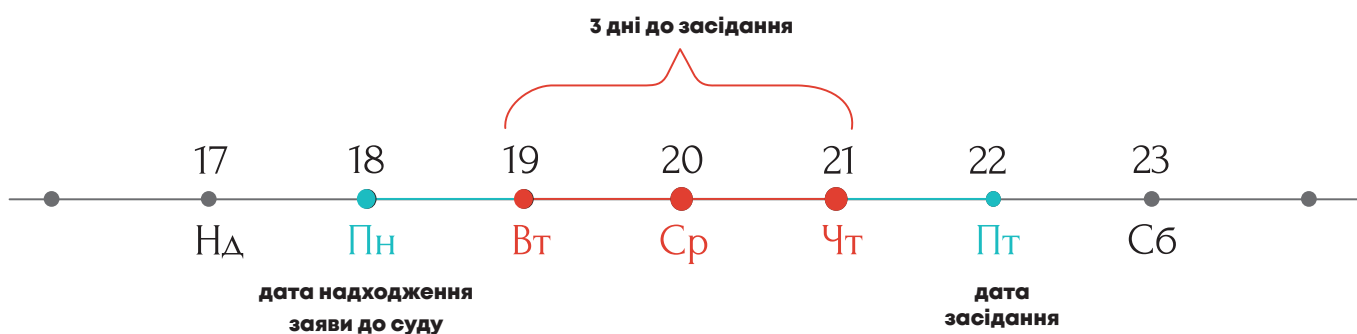
- питання про відвід судді вирішує суд, який розглядає справу;
- суд задовольняє відвід, якщо доходить висновку про його обґрунтованість.

Важливо пам'ятати, що заява про відвід має саме надійти до суду за 3 робочі дні до засідання. Правило про те, що строк вважається дотриманим, якщо заяву за 3 дні до засідання було направлено засобами поштової зв'язки, тут не діє. Значення має дата надходження заяви до суду.

Також акцентуємо увагу, що строк обчислюється саме робочими днями. Але основна мета написання цієї замітки – роз'яснити, як правильно визначити цей строк «за три дні до».

Для того, щоб заява про відвід, яку колегія, що розглядає справу, визнала необґрунтованою, була передана на розгляд іншому судді, вона має надійти до суду за три повних робочих дні до засідання. За обчислення такого строку не враховуються день надходження заяви до суду та день, на який призначене засідання.

Наприклад, якщо засідання призначене на 22 травня 2020 року, заява має надійти до суду не пізніше 18 травня 2020 року.

Подібний підхід до визначення строку звернення до суду використовується у виборчих справах, зокрема в спорах щодо уточнення списку виборців. Такий позов може подати виборець, і суд має його вирішити не пізніш як за 2 дні до дня голосування.

Практика застосування строків у справах про уточнення списку виборців уже є усталеною* й підтверджує, що описаний нами підхід до обчислення строку «за три дні до» правильний.

* http://www.vasu.gov.ua/plenum/post_plenum/12.09.2014N9/ (стор. 31–32)

КОПІЯ ПАСПОРТА: ДОДАВАТИ ДО ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ ЧИ НІ

Ірина Білоцька

Одним із найефективніших засобів захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав та інтересів фізичних осіб у правовідносинах, що виникають за участю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб під час виконання ними владних управлінських функцій, є судовий захист, що здійснюється в межах адміністративного судочинства.

Звернення до адміністративного суду з позовом є невід'ємним правом кожної особи. Натомість суд повинен мати можливість встановити особу позивача, який звернувся з таким позовом.

Паспорт громадянина України, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 13, ч. 1 ст. 21 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», є одним із документів, що посвідчує особу.

Водночас КАС України не встановлює прямої вимоги щодо приєднання до позовної заяви документів, які підтверджують особу позивача.

Положеннями ст. 202 КАС України передбачено, що головуєчий суддя встановлює особистих, хто прибув лише в судовому засіданні.

Тому дискусійним є питання, чи необхідно надавати копії паспорту на вимогу суду на інших стадіях розгляду справи, зокрема під час вирішення питання про відкриття провадження у справі. Правова невизначеність у цьому питанні стала підставою для скасування багатьох судових рішень, з огляду на які позивач був зобов'язаний надати належним чином завірну копію паспорту.

Однак, на мою думку, необхідність надання копії паспорту чи іншого документа, що підтверджує особу, впливає із положень ст.ст. 160, 169, 171 КАС України.

Фізична особа-позивач повинен зазначити свої прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання чи перебування, а також додати до позовної заяви всі наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги. Такі ж відомості суддя зобов'язаний зазначити в ухвалі про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі.

Після одержання позовної заяви суддя з'ясовує, чи подала позовну заяву особа, яка має адміністративну процесуальну дієздатність і чи дотримані правила підсудності.

Паспорт є саме тим документом, який допоможе суду перевірити ці обставини. Якщо ж паспорт містить інші відомості про особу позивача чи місце його проживання / перебування, ніж зазначені в адміністративному позові, необхідно надати суду й інші документи (наприклад, свідоцтво про одруження для підтвердження зміни прізвища, довідку від органу місцевого самоврядування чи ЖКГу про фактичне місце проживання).

Слід зауважити, що це є запорукою правильного написання відомостей про особу в судових рішеннях і виконавчих документах.

Необхідність надання копії паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу, разом із позовною заявою передусім стосується справ, розгляд яких здійснюється в порядку спрощеного позовного провадження без виклику сторін. Це позбавляє суд можливості встановити особу в судовому засіданні. Варто зазначити, що в деяких випадках позивачі не з'являються в судові засідання, що знову ж таки унеможлиблює встановлення їхньої особи.

У поодиноких випадках до суду можуть звертатися особи, які визнані в установленому порядку померлими чи безвісно відсутніми, а іноді особи, які виступають позивачами, навіть не знають, що в суді перебуває справа, подана від їхнього імені. Це в подальшому є підставою для скасування ухвалених судових рішень з тих підстав, що суд не встановив особу, яка звернулася до нього.

Враховуючи низку наведених обставин, вважаю, що надання належним чином завіреної копії паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу, є доцільним під час звернення до суду з адміністративним позовом.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Ми створили онлайн-видання «PROправо» наприкінці 2017 року, щоб пояснити, що відбувається в сучасному судочинстві. І вже протягом майже трьох років працівники суду, зокрема помічники суддів, аналізують судову практику й дають оцінку правовим ситуаціям. За період роботи ми підготували 13 випусків, з якими можна ознайомитися за посиланням <https://baas.gov.ua/ua/proekty/pro-pravo.html>.

У правничих колах «PROправо» набуло популярності, оскільки значна частина статей зачіпають досить дискусійні питання й іноді мають відмінний погляд у юристів-практиків, адвокатів – не працівників суду.

Аби розширити власні межі й перетворити «PROправо» на дискусійний майданчик, редакція видання пропонує своїм читачами стати авторами й розпочати широке публічне обговорення правових спірних питань.

Якщо вас зацікавила така пропозиція, можете переглянути попередні статті й висловити власну позицію або самостійно визначити дискусійне питання. Надсилайте свої матеріали на електронну скриньку онлайн-видання «PROправо» propravo2017@gmail.com. Можливо, саме вас ми побачимо в наступному номері.

редакція видання «PROправо»

Як альтернатива повістці в конверті

Як спосіб запрошення до суду

Марія Доник

Через укр. обмежене фінансування суди перебувають у пошуках альтернативних поштових способів направлення судових повісток.

Активно обговорюється можливість повідомлення учасників справи про судові засідання шляхом направлення SMS-повідомлення на мобільні телефони.

Правові засади використання такого способу направлення тексту судової повістки визначені у ст.ст. 129, 268 КАС України.

За загальним правилом суд може повідомляти про розгляд справи за допомогою SMS за таких умов:

- **відсутність в особи офіційної електронної адреси** (таку адресу можна буде зареєструвати лише з початком функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи);
- **надходження заяви учасника справи з проханням направляти текст повістки в SMS** (саме собою зазначення номера мобільного телефону в позовній заяві, апеляційній чи касаційній скаргах за відсутності відповідного прохання не надає суду права направляти повістку в зтакий спосіб).

Водночас направлення тексту повістки на мобільний телефон не звільняє суд від обов'язку надати учаснику справи інші документи, які, зазвичай, є додатком до судової повістки (скажімо, копія ухвали про відкриття апеляційного провадження, копія апеляційної скарги тощо).

Тому SMS-повідомлення може розглядатися як інструмент економії бюджетних коштів лише тоді, коли учаснику справи потрібно повідомити виключно інформацію про дату, час і місце наступного судового засідання. Тобто в разі відкладення розгляду справи або оголошення перерви в судовому засіданні.

В інших випадках це зручний додатковий сервіс для учасника справи, але й додаткове джерело витрат для суду.

Та чи є актуальним такий сервіс для учасників усіх без винятку судових справ в умовах, коли інформацію про судові засідання можна легко знайти на офіційному вебпорталі судової влади України?

Направлення тексту судової повістки за допомогою SMS-повідомлення є актуальним саме в термінових справах.

Положення ст.ст. 268, 269 КАС України дозволяють направляти текст судової повістки за відомим суду номером телефону, а копії заяв по суті справи – надавати для ознайомлення безпосередньо в судовому засіданні.

ФОПівські ЄСВ ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ

Коваленко Олена

У минулому випуску газети (№ 13 за квітень 2020 року) ми опублікували статтю «ФОП і найманий працівник в одній особі: як сплачувати ЄСВ?», у якій зробили висновок, що особи, які зареєстровані як підприємці, проте господарську діяльність не ведуть і доходи не отримують та одночасно є найманими працівниками, звільняються від обов'язку сплачувати єдиний внесок. Платником ЄСВ з доходу цієї особи є її роботодавець (така сплата повинна бути в розмірі не менше мінімального страхового внеску). Протилежне спричиняє подвійну його сплату (безпосередньо особою й роботодавцем) і суперечить меті запровадженого державою консolidованого страхового внеску.

А в цьому випуску хочемо розповісти про те, що 01 червня 2020 року Президент України Володимир Зеленський підписав Закон № 592-ІХ, яким внесені зміни до Закону України № 2464-ВІ «Про збір та облік єдиного

внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо усунення дискримінації за колом платників, ухвалений парламентом 13 травня 2020 року.

Відповідно до вказаних змін статтю 4 Закону України № 2464-ВІ доповнено, зокрема, частиною шостою такого змісту:

«6. Особи, зазначені у пунктах 4 і 5 частини першої цієї статті, які мають основне місце роботи, звільняються від сплати за себе єдиного внеску за місяці звітного періоду, за які роботодавцем було сплачено страховий внесок за таких осіб у розмірі не менше мінімального страхового внеску. Такі особи можуть бути платниками єдиного внеску за умови самостійного визначення за місяці звітного періоду, за які роботодавцем було сплачено страховий внесок за таких осіб у розмірі менше мінімального страхового внеску, бази нарахування, але не більше максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, встановленої

цим Законом. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску».

Особи, зазначені у пункті 4 частини 1 статті 4 вказаного Закону, – фізичні особи-підприємці, зокрема ті, які обрали спрощену систему оподаткування.

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо усунення дискримінації за колом платників» від 13 травня 2020 року № 592-ІХ опублікований в офіційному виданні «Голос України» 02 червня 2020 року.

Звертаємо Вашу увагу, що вказаний Закон набирає чинності з 01 січня 2021 року, але деякі положення запрацювали вже з 03 червня 2020 року.

Розглянемо детальніше, які ж зміни торкнулися з 03 червня 2020 року саме ФОПів.

Зокрема, діють норми, які передбачають списання сум недо-

їмки, нарахованих платникам єдиного внеску – ФОПам (крім тих, які обрали спрощену систему оподаткування) за період з 01 січня 2017 року до дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» щодо усунення дискримінації за колом платників», а також штрафів і пені, нарахованих на ці суми недоїмки, за умови, що такі платники не отримували дохід (прибуток) від своєї діяльності, що підлягає обкладанню податком на доходи фізичних осіб.

Для цього необхідно обов’язково подати впродовж 90 календарних днів державному реєстратору за місцем знаходження реєстраційної справи ФОПа заяву про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності та до по-

даткового органу звітність з ЄСВ за 2017 – два квартали 2020 рр. (виключно у випадках, якщо вона не була подана раніше).

Після виконання зазначених дій податковий орган протягом 15 робочих днів проводить камеральну перевірку, за результатами якої буде ухвалено рішення про списання суми недоїмки, штрафних санкцій і пені або вмотивоване рішення про відмову.

Отже, податковий орган може й відмовити в списанні відповідних сум, якщо за результатами перевірки буде встановлено, що:

- 1) платник податків отримав дохід (прибуток) від підприємницької діяльності протягом періоду за 2017 – 03.06.2020 рр.;
- 2) суми недоїмки, а також штрафи та пеня, нараховані на суми недоїмки, були в повному обсязі самостійно сплачені платником або стягнуті.

Однак зауважуємо, що в разі, якщо суми недоїмки, а також штрафи та пеня, нараховані на суми недоїмки, були частково самостійно сплачені платником та/або стягнуті, тоді податковий орган ухвалює рішення про списання суми недоїмки, штрафних санкцій і пені у частині, що залишилася несплаченою.

За наведених умов штрафи до платника ЄСВ не застосовуються. Вимогу про сплату суми недоїмки, штрафних санкцій і пені вважатимуть відкликаною в день ухвалення податковим органом рішення про списання суми недоїмки, штрафних санкцій і пені.

Однак звертаємо увагу, що нараховані та сплачені або стягнуті за зазначений період суми недоїмки, штрафних санкцій і пені не підлягають поверненню.

Над номером працювали:

Головний редактор – Артем Марченко;

Автори, редактори: Ірина Герасименко, Марія Доник, Олена Коваленко, Альона Касьян, Ірина Білоцька

Літературна редакторка – Ольга Шкіль; Дизайн і верстка – Тамара Борисова

Засновник – Шостий апеляційний адміністративний суд